■ سال بیست و هشتم ■ شماره ۸۰۹۴ ■ سه‌شنبه ■ ۱۳ دی ۱۴۰۱

ایران

صاحب امتیاز:
خبرگزاری جمهوری اسلامی
مدیر مسئول: محمدحسن روزی‌طلب
جانشین مدیر مسئول و سردبیر: کمیل نقی‌پور

تلفن: ۸۸۷۶۱۷۲۰ نمابر: ۸۸۷۶۱۲۵۴ ارتباط مردمی: ۸۸۷۶۹۰۷۵
پیامک: ۳۰۰۰۴۵۱۲۱۳ روابط عمومی / نشانی: تهران خیابان خرمشهر،شماره ۲۰۸
صندوق پستی: ۵۳۸۸-۱۵۸۷۵ / امور مشترکین: ۸۸۷۴۸۸۰۰
چاپ: چاپخانه‌های همشهری، شرکت چاپ جام‌جم
سازمان آگهی‌های روزنامه ایران: دارنده گواهینامه ایزو ۹۰۰۱ از شرکت NISCERT
پذیرش سازمان آگهی‌ها: ۱۸۷۷ (۰۲۱)
انتشارات مؤسسه فرهنگی مطبوعاتی ایران: ۵-۸۸۵۴۸۸۹۲
http://irannewspaper.ir

اذان ظهر ۱۲/۰۹ | اذان مغرب ۱۷/۲۳ | نیمه شب شرعی ۲۳/۲۴ | اذان صبح فردا ۵/۴۵ | طلوع آفتاب فردا ۷/۱۵

سخن روز

امام حسین (ع) فرمود:
«هرکس حق معبودیت خدا را به جا آورد، خداوند بیش از حد انتظار و کفایتش به او عطا می‌کند.»
(بحارالانوار، ج ۶۸ ص ۱۸۴ ح ۴۴)

موبایل و شبکه‌های اجتماعی، جای قصه‌گویی مادران را گرفته‌اند

اسماعیل آذر: قصه‌گویی تاریخی طولانی دارد. اما جای قصه و قصه‌گویی در زندگی نسل کودک و نوجوان امروز، بسیار خالی است و فضای مجازی و گوشی‌های تلفن همراه، جای آن را پر کرده‌اند. شب‌چره ما در کودکی قصه‌های مادران‌مان بود؛ در حالی که امروز یکی از محصولات مدرنیته یعنی موبایل جای این شب‌چره‌ها را پر کرده است. با آمدن مدرنیسم دیگر قصه جایگاه گذشته خود را از دست داده است. مدرنیسم در کنار منافعی که با خود به همراه داشت، بلای بزرگی بر سر جامعه جهانی آورد و عمده این خسارات نیز در حوزه فرهنگ و معنویت برای بشر رقم زده شد و به نظر من صدا و سیما بیشتر از هر سازمان دیگری می‌تواند در این زمینه نقش داشته باشد و برنامه‌های قصه‌محور بسازد. همچنین در فضای مجازی نیز می‌توان با استفاده از افرادی که دانش خلق قصه‌های کوتاه را دارند، به پر کردن این جای خالی کمک کرد. از سوی دیگر مدارس می‌توانند در ساعات فراغت دانش‌آموزان، زنگ قصه داشته باشند. قصه ایجاد آرامش می‌کند و می‌تواند در مدارس باب شود تا بچه‌ها تشویق شوند و قصه گفتن و نوشتن را تخصصی یاد بگیرند.

بخشی از صحبت‌های این شاعر، نویسنده با ایبنا به بهانه بیست و چهارمین جشنواره بین‌المللی قصه‌گویی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

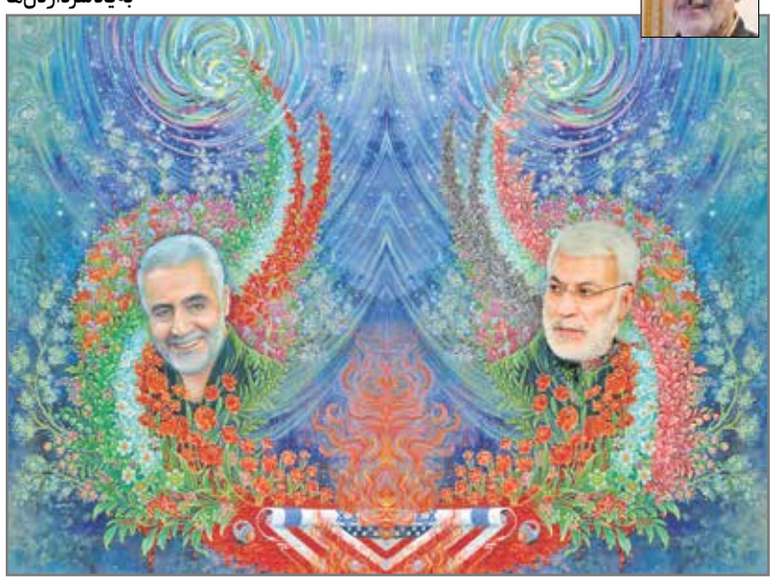
آغوش سحر تشنه دیدار شماست
مهتاب خجل ز نور رخسار شماست
خورشید که در اوج فلک خانه اوست
همسایه دیوار به دیوار شماست

علیرضا قزوه

نـــگاره
رضا بدرالسماء

به یاد سردار دل‌ها

فضای مجازی

گرامیداشت و یاد سردار دل‌ها و نیز یادبود شاعر پرآوازه ایرانی نیما یوشیج، همچنین اجرای دو نمایش «پرواز با بال‌های سوخته» به کارگردانی محمد ستوده و «نذرعباس» به کارگردانی محمد یزدی و نیز اجرای نمایش «ناگفته‌های هشت سال زنانگی»، نمایش مستند سینمایی «ردی از یک مرد» و اکران فیلم جدید تام هنکس با عنوان «مردی به نام اوتو» و انتشار کتاب «نماز ناتمام» از جمله اخبار مهم فضای مجازی است که بخشی از آن را با هم می‌خوانیم.

■ **یاد**

۱۳ دی ماه مصادف است با سومین سالگرد شهادت سردار دل‌ها حاج قاسم سلیمانی و یار همراهش ابومهدی المهندس فرمانده حزب‌الله عراق و قائم‌مقام بسیج مردمی عراق الحشد الشعبی که در فرودگاه بغداد به شهادت رسیدند. یاد و نامشان گرامی باد.

همچنین ۱۳ دی ماه سالروز وفات شاعر معاصر ایرانی نیما یوشیج است. نیما بنیانگذار شعر نوین است و به پدر شعر نو فارسی معروف است. او با مجموعه اثرگذار افسانه، که مانیفست شعر نو فارسی بود، در فضای راکد شعر ایران، انقلابی به پا کرد. نیما آگاهانه تمام بنیادها و ساختارهای شعر کهن فارسی را به چالش کشید. شعر نو عنوانی بود که خودِ نیما بر هنر خویش نهاده بود. تمام جریان‌های اصلی شعر معاصر فارسی وامدار این تحولی است که نیما نوآور آن بود. بسیاری از شاعران و منتقدان معاصر، اشعار نیما را نمادین می‌دانند و او را هم‌پایه شاعران سمبولیست بنام جهان می‌دانند. نیما همچنین اشعاری به زبان مازندرانی دارد که با نام روجا چاپ شده است. همچنان با بهره‌گیری از عناصر طبیعی با بیانی رمزگونه به ترسیم سیمای جامعه پرداخته است.

■ **تئاتر**

اجرای نمایش «ناگفته‌های هشت سال زنانگی» نوشته مزدک صالحی به کارگردانی سمیه آباده و تهیه‌کنندگی امیرحسین شفیعی در سالن سمندریان تماشاخانه ایرانشهر آغاز شد. نمایش «ناگفته‌های هشت سال زنانگی» که داستان زندگی زنانی را روایت می‌کند که در یک کارخانه یخ مشغول کمک‌رسانی به رزمنده‌ها هستند با بازی سمیه آباده، سارا جمالی، فاطمه صفری، زهرا توکلی، باران رفیعی، معصومه اسدی، شمیم نوری، فاطمه غفاری، حدیث ارمغان، آرام رفیعی، سوگل قیصر، هستیا درخشانی، آیسودا عابدی، مهدیس زارعی، کژال ربیعی، مبینا جلال هر روز ساعت ۱۸ در سالن سمندریان این تماشاخانه روی صحنه می‌رود.

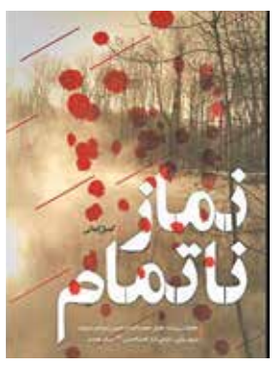
■ **فیلم**

مستند سینمایی «ردی از یک مرد» همزمان با سومین سالگرد شهادت حاج قاسم سلیمانی در سینماهای بهمن سبز حوزه هنری خوزستان اکران می‌شود. به گزارش مهر، مستند «ردی از یک مرد» به کارگردانی ساسان فلاح‌فر همزمان با سالروز شهادت سردار دل‌ها حاج قاسم سلیمانی در سینماهای بهمن سبز حوزه هنری خوزستان اکران می‌شود. این فیلم روایت خاطرات «مرد میدان» شهید حاج قاسم سلیمانی از زبان مردم روستای قنات ملک زادگاه این فرمانده بزرگ انقلاب اسلامی است.

فیلم جدید تام هنکس با عنوان «مردی به نام اوتو» از آغاز سال نو راهی سینماها شد و در نمایش ویژه‌اش ۷۵ هزار دلار فروخت. به گزارش مهر به نقل از ددلاین، فیلم «مردی به نام اوتو» اولین مرحله از اکران ۳ مرحله‌ای خود را آغاز کرد و با نمایش ویژه در ۴ سینمای لس‌آنجلس و نیویورک راهی سینماها شد. این فیلم در ۳ روز آخر هفته ۶۰ هزار دلار فروخت که میانگین آن ۱۵ هزار دلار برای هر سینما می‌شود. برای ۴ روز تعطیلات آخر هفته پیش‌بینی فروش برای آن، ۷۵ هزار دلار است.
این فیلم که بازسازی یک فیلم سوئدی به همین نام است با اقتباس از یک کتاب پرفروش ساخته شده و اکران رسمی‌اش از ۱۳ ژانویه شروع می‌شود.

■ **کتاب**

کتاب «نماز ناتمام» شامل شرح مجاهدات ناتمام حجت‌الاسلام والمسلمین حسین شیراوند نیروی رزمی، تبلیغی لشکر انصارالحسین استان همدان نوشته کمیل کمالی و مرتضی سمیعی به‌تازگی توسط انتشارات شهید کاظمی منتشر و روانه بازار نشر شده است.
لشکر انصارالحسین و شهدای بزرگ آن از مهمترین یگان‌های نظامی تأثیرگذار در دفاع مقدس بوده‌اند. حضور جلودارانه نیروهای دلاور استان همدان در خطوط مقدم نظامی و جان بر کفی آنان در دفاع از میهن عزیز اسلامی و ارزش‌های والای آن شهره خاص و عام است و توسط ستارگان اقبال همدان و نویسندگان چیره دست آن در کتب مختلف بازتاب یافته است. این کتاب با ۴۰۲ صفحه عرضه شده است.

هنر، زن / قسمت ۲

حضور زن در هنر، منشأ زیبایی خواهی است

یادداشت

محسن نفر
آهنگ‌ساز، پژوهشگر، مدرس موسیقی و نوازنده تار و سه تار

جمال، همان قدر که ستایش برانگیز، وسوسه برانگیزاست! منشأ وسوسه، طمع لذت و مالکیت است! اگر این دو آفت، زدوده شود، وسوسه امکان ابراز نمی یابد. ستایش، منشأ اعجاب واعظام دارد. هر چیز باعظمت، اعجاب انگیز وسپس ستایش برانگیزاست. جمال و زیبایی، جلوه ای است که هم ستایش انگیز است و هم وسوسه انگیز! هر قدر دست نیافتنی باشد، ستایش انگیز و هرقدر امکان دستیابی و دسترسی در آن باشد، وسوسه انگیز است! زن مظهرجمال است. اما دست یافتنی و تملک پذیر. پس وسوسه انگیز است! این حُسن اوست یا عیب؟! جمال الهی که همه زیبایی های عالم از آن نشأت می گیرد، ستایش انگیزاست. زیرا تملک پذیر نیست! نمی توان درمالکیتش قرارداد. از طرفی لایزال است. پایان ناپذیر و بی انتها! لایتناهی و بیش از حد. حدی درمقابلش نیست. حد ندارد. هیچگاه لایزال، در اختیار مایزال قرار نمی گیرد. نامحدود، محاط محدود نمی شود و اعجاب آن از همین جهت است. جلوه های جمال الهی، گاهی فرداً احاطه پذیرند! اما جمعاً واساساً قابل تملک نیستند و فراتر از اشتهای سیری ناپذیرطمّاع! زن که مظهر جمال حق است، فرداً ستایش برانگیز است و از همین روی وسوسه انگیز! زیرا احاطه شدنی و تملک پذیراست! اهمیت وجودش، به جهت جمال و زیبایی است و زیبایی، همیشه خیره کننده است! این هنر خداست که حاصل خلقتش به سبب زیبایی، همیشه خیره کننده است و انسان طالبِ جمال، نمی تواند از زیبایی روی برگرداند!

حضور زن درهنر، منشأ زیبایی دوستی و زیبایی خواهی دارد ولی این ستایش، آفت تملک و مرض وسوسه را در پی!

به همین روی، جمال خواهی، به دنبالش منفعت پرستی و سودانگاری و سوء استفاده از زن و به دنبال آن، تعرض و تجاوز به حریم او را به دنبال دارد!

حضور زن در آثار هنری، به قصد ستایش زیبایی، اما به ختم تعرض به حریم او بوده است! البته آثاری که به ستایش او به عنوان مظهر جمال حق پرداخته اند، کم نبوده است ولی در برابر موارد نقیض، بسیار ناچیز. این سنجش البته کمّی است و ملاک، کیفیت است! همان آثار محدود در ستایش زن، تأثیر و تصرفی چنان حیرت انگیز داشته اند که انبوده آثارنقیض، نمی توانند و نمی توانسته اند که چنان باشند. ولی فراوانی و کثرت، فریب است برای عقل! از فراوانی و کثرت، عقل در مَظان نیرنگ قرار می گیرد.

اگر چیزی مرتباً تذکر شود و دائم در عرصه تماشا، حمل بر صحت و درستی می شود و این تکرّر، عقل را فریب می دهد! هر قدر زن، در عرصه آثار هنری، موضوعیت داشته باشد، ستایش او، به سبب طمع تملک و وسوسه تصرفش، به تعرض و شکستن حریمش منجر می شود و این را قرن های متوالی، نمونه های مکرر، شهادت می دهد! حال چاره چیست؟ ستایش از زن ادامه یابد یا قطع شود؟! این همان معما گونه ای است که ادیان و مکاتب اخلاقی، همیشه برای آن به تکرار، تذکر داده اند و عطایش را به لقایش بخشیده اند! اما نتیجه معقول، قطع حریم هنر از ستایش زن نیست! قطع حدود نگاه بیمار و وسوسه انگیز است نسبت به او!

اما این صرفاً یکطرفه و از سوی مخاطب، امکان پذیر نیست! همه عارف بالله و سالک فی سبیل الله نیستند و نمی توانند که باشند. ضمناً نمی توان از طرف مُنفعل، توقع غیر آن داشت! مخاطب هنر، همیشه منفعل است و انفعال یعنی تأثیرپذیری. اگر هنر، تأثیرگذار است برای این است که مخاطب آن تأثیرپذیراست. اگر مخاطب تأثیرپذیر نباشد، یعنی هنر تأثیرگذار نیست! و اگر هنر تأثیرگذار نباشد، یعنی هنر، هنر نیست! پس اینکه زن در عرصه هنر، وسوسه انگیز حاضر شود و مخاطب، وسوسه نشود، نقض انفعال وشروط مخاطب و از طرفی بی خاصیت شدن هنر است! با این ملاحظات چاره چیست؟ چاره، توجه به جمال و زیبایی نه در حدود ظاهری و محسوس است! اگرچه زن مظهر جمال است، اما این مظهریت صرفاً به جسم و ظاهرش مختوم نیست! جان و باطنش هم از این جمال بهره مند است! اگر ادیان برای حضورش در عرصه های مرئی، شرط و شروط دارند، اولاً برای تعظیم حریمش است. ثانیاً برای یادآوری جمال باطن اش علاوه بر جمال ظاهرش. آیا عرصه هنر، این تذکر را دریافت کرده است؟!

حتی در دوره قرون وسطی و استیلای دین در اروپا، آثار هنری و نقاشی در اروپا از این تذکر طفره رفته اند و میراثی شوم از خود در قرون بعدی به جای گذاشته اند و زن را صرفاً در ظاهر و ظهورش تماشا کرده اند و از جمال باطنش، غفلت ورزیده اند و راه و رسمی نامبارک و وسوسه برانگیز نسبت به او بنا کرده اند!

تلاش برای بازیابی ریشه‌ها

پیشنهاد

علی محمدزاده
منتقد

ماریو مارتونه در «نوستالژی» تازه‌ترین ساخته سینمایی ایتالیایی- فرانسوی‌اش از مفهومی به نام خانه حرف می‌زند. داستان از این قرار است که فلیچه لاسکو پس از ۴۰ سال دوری به زادگاه خود، ناپل در جنوب ایتالیا بازمی‌گردد و مادرش، ترزا لاسکو (آئورورا کواتروکی) را در شرایط بسیار به‌هم‌ریخته‌ای می‌یابد. او بینایی و توانایی مراقبت از خود را از دست داده و خانه دوران کودکی فلیچه فروخته شده و مادرش در یک انباری بازسازی‌شده در طبقه اول همان ساختمان زندگی می‌کند. خود مارتونه در توصیف شخصیت فلیچه می‌گوید: «او برای من جذابیت داشت چون ازنظر آنچه در سینمای ایتالیا می‌بینید خیلی خارج از چهارچوب است. فلیچه یک قهرمان نیست. او کسی است که احساس می‌کند باید به هر قیمتی با بازگشت به ریشه‌هایش، خود را پیدا کند و همه اینها در پس‌زمینه یک جنوب جهانی اتفاق می‌افتد که از ناپل فراتر می‌رود، چون او از خاورمیانه به آنجا می‌آید. این به من یک فضا داد که ازنظر جغرافیایی کاملاً تعریف نشده است، البته که داستان در ناپل و بویژه محله سانیتا این شهر روی می‌دهد، اما چیز گسترده‌تری هست که این شخصیت با خود حمل می‌کند.» فیلم جامعه‌ای فقیر در ناپل و گذشته فلیچه را همزمان کاوش می‌کند و کارگردان در یکی از گفت‌وگوهایش با اشاره به اهداف دوگانه خود که امیدوار بود در حین ساخت «نوستالژی» به آن دست یابد، می‌گوید: «رمان ارمانو ریا حس نوستالژی دارد. خیلی قوی است و دو چشم‌انداز دارد: یکی چشم‌انداز شهر، این نوع هزارتو که در آن همه کنش‌ها صورت می‌گیرد و بعد چشم‌انداز داخلی. این در کتاب خیلی جالب است، امکان نمایش یک چشم‌انداز واقعی و همزمان یک چشم‌انداز داخلی، جایی که دو هزارتوی خاطره و نوستالژی می‌توانند در کنار هزارتوی اجتماعی این منطقه در ناپل وجود داشته باشند. ترکیب این چیزها در یک فیلم امکان‌پذیر بود.» مارتونه مجذوب این ایده شد که می‌تواند کل فیلم را در سانیتا در دل شهر ناپل فیلمبرداری کند، جایی که به یک صفحه شطرنج یا هزارتو تبدیل شده است. او می‌گوید: «این دو تشبیه را دوست دارم چون برای توضیح کاری که می‌خواستم با دوربین انجام دهم مؤثر هستند، جایی که می‌توانستم طوری حرکت کنم که انگار روی یک صفحه شطرنج قرار دارم. این برای من جذاب بود. فلیچه بتدریج در سانیتا فرو می‌رود، اما انگار هزارتویی هم در درون خود دارد. ایده جابه‌جایی دوربین در هزارتوی این منطقه به شکلی که بازتاب هزارتوی روح او نیز باشد، برای من جالب بود. فکر کردم می‌تواند آن را به چیزی جهانی‌تر از یک داستان صرفاً ناپلی تبدیل کند.» «نوستالژی» اولین بار در ماه مه ۲۰۲۲ در هفتاد و پنجمین جشنواره فیلم کن به نمایش درآمد و با تحسین گسترده روبه‌رو شد. یک ماه بعد فیلم در جوایز روبان نقره‌ای که هر سال توسط اتحادیه ملی روزنامه‌نگاران سینمای ایتالیا اعطا می‌شود، برنده چهار جایزه بهترین کارگردانی، بهترین فیلمنامه، بهترین بازیگر مرد (فاوینو) و بهترین بازیگر مرد مکمل (فرانچسکو دی لوا برای نقش پدر لوئیجی رگا) شد. «نوستالژی» همچنین نماینده ایتالیا برای رقابت در بخش بهترین فیلم بلند بین‌المللی نود و پنجمین دوره جوایز اسکار بود، اما نتوانست به فهرست کوتاه نامزدهای این بخش راه پیدا کند.

نوستالژی
کارگردان: ماریو مارتونه
بازیگران: پیرفرانچسکو فاوینو، فرانچسکو دی لوا، توماسو راگنو
محصول: ۲۰۲۲

آرامش زمین و آسمان خان‌طومان

کلمه

علی‌الله سلیمی
نویسنده و منتقدا دبی

آفتاب همان آفتابی بود که هر روز به خان‌طومان می‌تابید اما آسمان همان آسمان روزهای قبل نبود؛ آتش بود که از آسمان منطقه می‌بارید و نیروهای مقاومت بی‌امان به آتش تکفیری‌ها پاسخ می‌دادند اما تکفیری‌ها، انگار که مهار عقل و استدلال را از دست داده باشند، دیوانه‌وار زمین و زمان را به هم دوخته بودند و آتش سنگینی روی سر نیروهای مقاومت می‌ریختند. روستای خان‌طومان که سال‌ها بود در نزدیکی بزرگراه حلب- دمشق، جای دنج و باصفایی برای توقف کوتاه‌مدت، استراحت و نفس تازه کردن مسافران خسته‌ای بود که بین شهرهای حلب و دمشق در رفت‌وآمد بودند، حالا به یکی از بزرگ‌ترین کارزارهای جنگی در تاریخ سوریه تبدیل شده بود که در یک سوی آن، نیروهای مقاومت قرار داشتند که برای دفاع از سرزمین‌های اسلامی و حرم اهل بیت(ع) وارد کارزار نبرد شده بودند و در سوی دیگر، نیروهای تکفیری بودند که مست در توهم و اوهام، آلت دست بیگانگان شده و جنگ ناخواسته‌ای را به ساکنان سوریه و نیروهای مقاومت تحمیل کرده بودند. نبردها چرخیده و حالا رسیده بود به خان‌طومان، همان روستای باصفا در گذشته‌ای نه‌چندان دور و آشوب‌زده در زمان حال که باید تکلیف این منطقه اشغال شده توسط تکفیری‌ها روشن می‌شد. همه می‌دانستند منطقه خان‌طومان اهمیت استراتژیکی زیادی برای هر دو طرف درگیری دارد. برای همین کسی قصد کوتاه آمدن نداشت. نیروهای مقاومت همه توان خود را به کار گرفته و جانانه جنگیده بودند و تکفیری‌ها هم از هیچ شرارت و گستاخی ابایی نداشته و بارها آتش‌بس را نقض کرده و زوایای مختلف میدان جنگ را ملتهب‌تر از پیش کرده بودند. حالا در جبهه‌ای از منطقه خان‌طومان عملیات سخت و پیچیده‌ای در جریان بود. تکفیری‌ها دیوانه‌وار آتش بر سر نیروهای مقاومت می‌ریختند و نیروهای مقاومت هم برای استقامت هر چه بیشتر و به‌دست‌آوردن موقعیت برتر در تکاپو بودند و از هر امکان و فرصتی استفاده می‌کردند تا برتری در میدان نبرد را به نفع خود ثبت کنند و شر تکفیری‌ها را از سر منطقه خان‌طومان کوتاه کنند. با این حال، نبرد خان‌طومان پیچیده و گره‌ها کور شده بود. نیروهای مقاومت وقتی شرایط منطقه نبرد را با دقت سنجیدند، دیدند نه راه پس دارند، نه راه پیش. اگر می‌جنبیدند گلوله‌ای از راه می‌رسید و آن‌وقت خون‌شان پای خودشان بود. باید فکر اساسی می‌شد تا بر روحیه تکفیری تأثیر بگذارد و آنها را وادار به آتش‌بس کند تا موازنه قدرت در نبردی سرنوشت‌ساز تغییر کند و نیروهای مقاومت دوباره موقعیت برتر را به دست بیاورند. در همان وضعیت بغرنج بود که یک فکر بکر و امیدوارکننده‌ای به ذهن نیروهای مقاومت رسید که توی بی‌سیم بگویند حاج‌قاسم سلیمانی دارد با نیروهایش می‌آید و عن‌قریب است که با ما دست بدهد. بی‌سیم شنود می‌شد. همین که اسم حاج‌قاسم توی شبکه پیچید، آتش تکفیری‌ها، که بی‌امان می‌بارید، سبک شد؛ سبک‌تر و به مرور کم و کم‌تر. خان‌طومان نفس راحتی کشید. نسیمی از طرف باغ‌های اطراف روستای خان‌طومان وزید و بوی باروت و آتش را با خود برد. نیروهای مقاومت هم نفس راحتی کشیدند. حالا که آتش تکفیری‌ها فروکش کرده بود و زمین و آسمان خان‌طومان خالی از گلوله و آتش شده بود، نیروهای مقاومت به خود جرأت دادند و با احتیاط دور و اطراف را نگاه کردند؛ چیزی را با چشم‌های خود دیدند که ساعتی قبل نمی‌شد حتی فکرش را کرد؛ نیروهای تکفیری با عجله و اضطراب داشتند عقب‌نشینی می‌کردند. نیروهای مقاومت با خود زمزمه کردند؛ خدا را شکر که مَرد میدان با ما است و دشمن حتی از اسم قاسم سلیمانی هم می‌ترسد.

شیوه‌های تغییر رفتار ناکارآمد

یک فنجان حرف

آزاده سهرابی
روانشناس

رفتار دامنه وسیعی از فعالیت آدمی را دربر می‌گیرد ولی آنچه در این مجال درباره آن صحبت می‌کنیم رفتاری قابل مشاهده و اندازه‌گیری و ثبت است. آن چیزی که رفتارگراها در حوزه روانشناسی بسیار روی آن تمرکز کردند تا برای کارآمدی رفتار الگوهایی ارائه دهند. برای کاهش رفتار نامطلوب و تقویت رفتار مطلوب راه‌های درمانی زیادی از دل رفتارگرایی بیرون آمده است که عموماً با تقویت، شکل دهی، آموزش مهارت‌های رفتاری، تنبیه و کلیدواژه‌هایی شبیه این همراه است.

رفتارگراها معتقدند آنچه رفتار را شکل می‌دهد عموماً در دایره شرطی شدن‌های آدمی و قرار گرفتن رفتار در کنار تقویت‌های آگاهانه یا اتفاقی محیط شکل می‌گیرد. مثلاً اگر از منظر رفتارگرایی به اختلالی مثل هراس نگاه کنیم اعتقاد این است که فرد به دلایلی که می‌تواند متعدد باشد نسبت به ترس شدید از یک محرک شرطی شده است. یکی از روش‌های تغییر رفتاری که آنها پیشنهاد می‌دهند تقویت و خاموشی است که هدفش افزایش رفتارهای مطلوب و کاهش رفتارهای ناکارآمد است.

مثلاً اگر شما همسری دارید که مدام در حال شکایت کردن است و شما در هر حالتی به این شکایت‌ها گوش می‌دهید در واقع دارید این رفتار ناکارآمد را تقویت می‌کنید. راه حل رفتارگراها این است که هر زمان با همسر خود وارد دیالوگی شدید حرف مثبتی بزنید و در مقابل هر وقت همسرتان خارج از دایره گله و شکایت حرفی زد هر کاری دارید رها کنید و به آن گوش دهید و در مقابل هر زمان او شروع به شکایت کرد اعتنایی نکنید. در واقع رفتارگراها معتقدند چون توجه هدف نهایی تکرار این رفتار است همسر شما به مرور سعی خواهد کرد برای جلب توجه شما روی حرف‌های مثبت تمرکز کند و از گله و شکایت دست بکشد.

هر چند ما می‌دانیم که خصوصاً در حوزه ارتباطی دامنه بازتاب رفتارهای ما مؤثر است و ممکن است این رفتار شما در مقابل چنین همسری اثر مخربی بگذارد و او احساس ناامنی یا دیده نشدن بکند اما در حوزه رفتارگرایی همه هدف متمرکز بر تغییر رفتار است و جایی برای هیجانات یا زیربنای رفتارهای ناکارآمد وجود ندارد. از سوی دیگر بیشتر کاربرد رفتارگرایی در حوزه تعلیم و تربیت و در زمانی که کودکان در حال شکل‌گیری هستند کارکرد پیدا کرده است با این همه از دل همین روش‌ها درمان‌هایی ایجاد شده است.

مثلاً شما کودکی دارید که دوست دارد با او بازی کنید و در عین حال تمرکز زیادی در بازی ندارد یا پرخاشگر است. در این روش از والدین خواسته می‌شود با کودک بازی کنید و هر زمان شروع به خارج شدن تمرکزش از دایره بازی شد یا پرخاشگری کرد بازی را متوقف کنید و نسبت به آن رفتار هم بی‌تفاوت باشید و هر زمان دوباره با تمرکز و رفتار سالم به جریان بازی برگشت دوباره بازی با او را ادامه دهید.

تنبیه به معنای ابزاری مستقیم و جسمانی و یا روانی مستقیم و شدید برای کاهش رفتارهای نامطلوب کاربرد زیادی در روش‌های رفتارگراها ندارد مگر در مواردی استثنایی و در آخرین مراحل که همه راه‌های دیگر به شکست برسد در عوض تقویت‌های مثبت و منفی یا تنبیه به شکلی دیگر کاربرد دارد.

مثلاً فرض کنید فرزند شما درس نمی‌خواند. شما برای تقویت درس خواندن یا کاهش رفتار درس نخواندن راه‌هایی دارید. یکی از این راه‌ها این است که هر زمان فرزند شما درسی را که باید بخواند نخواند چیزی را که او دوست دارد برای زمان مشخصی محدود کنید. مثلاً گرفتن تبلت از او. یا کاری را که دوست ندارد به عنوان تنبیه ارائه دهید مثلاً ظرف شستن. (اگر این کار را تنبیه در نظر بگیرید). راه دیگر این است که وقتی او سراغ کتاب درسش رفت ولو به مدت کوتاه به او پاداش بدهید یا او را از وظیفه‌ای که دوست ندارد انجام دهد معاف کنید (همین ظرف شستن) یا فعالیتی را که دوست دارد بیشتر از زمانی که اجازه آن را داشته ارائه دهید (بازی یا در اختیار داشتن تبلت).

اگر روح حاکم بر نظر رفتارگراها را بخوبی درک کنیم ابزارهای زیادی برای افزایش رفتارهای مطلوب حتی در مراودات روزمره در اختیار داریم اما شاید این واقعیت را نباید از نظر دور داشت که انسان پیچیده‌تر از این است که انگیزه‌های پنهانی رفتارهای او را بتوان به کلی نادیده گرفت و تنها آنچه را قابل مشاهده و اندازه‌گیری است هدف قرار داد. با این همه در حوزه تعلیم و تربیت و حوزه تربیت کودکان این مسیر کارایی زیادی دارد.

عکس نوشت

بزرگترین دیوارنگاره کشور با عنوان «شهادت؛ رسم فدائیان ملت» همزمان با سومین سالگرد شهادت سردار حاج قاسم سلیمانی با تصاویر شهدای چهار دهه اخیر در میدان انقلاب پایتخت رونمایی شد. در این دیوارنگاره تصاویر شهدای والامقام ابراهیم هادی، علی صیاد شیرازی، عبدالکریم هاشمی‌نژاد، مرتضی آوینی، مصطفی چمران، حسن طهرانی مقدم، مصطفی احمدی روشن، محسن حججی، سعید کاظمی آشتیانی و روح‌الله عجمیان از شهدای اتفاقات اخیر با پرچمداری شهید قاسم سلیمانی نقش بسته است. این دیوارنگاره به همت سازمان زیباسازی و سازمان تبلیغات اسلامی اجرا شده است./ایرنا